

Kealy, D., Joyce, A. S., Ogrodniczuk, J. S., Ehrenthal, J. C., & Weber, R. (2018).

Reactance and engagement in integrative group psychotherapy for personality dysfunction. *Journal of Psychotherapy Integration*, 28(4), 462–474.

Reaktance a angažovanost v integrativní skupinové psychoterapii osobnostních dysfunkcí

Reaktance je motivace reagovat opozičním způsobem na vnímané ohrožení osobní svobody (Brehm, 1966). Hrozba může vznikat od zjevného, fyzického omezování chování druhého až po snahu ovlivnit druhého přesvědčováním.

Míra reaktance se u jednotlivých lidí liší, někdo ji vnímá jako hrozbu a má větší potřebu postavit se proti narušování své autonomie. Reaktance je spojována s tendencemi k nezávislosti, autonomii a dominancí, asertivitou, hledáním vzrušení, nesouhlasností a limitovanou vřelostí.

Reaktance je také asociována s osobnostní dysfunkcí, vyšší skóre reaktantnosti se objevuje u pacientů s hraniční, obsesivně kompulzivní poruchou, a ne jinak specifikovanými osobnostními poruchami (PD's), ale ne pasivně agresivními.

Pacientovi může bránit v zapojení se do skupinové psychoterapie. Některé výzkumy ukazují, že reaktance by mohla souviset se seperačně-individuačními obtížemi, nižší level individuace je spojován s vyšší reaktancí. Reaktivní tendence tak mohou odrážet neúplné dosažení tohoto pocitu oddělené vztahovosti, zahrnující narušené vnímání vztahů já - ostatní.

Michelson, Song a Holman (2011) provedli přehled studií zkoumajících reaktanci pacientů v psychoterapii. Pomocí meta analytických metod autoři zjistili, že pacienti s nižší mírou reaktance lépe reagovali na direktivní léčbu, zatímco pacienti s vyšší mírou reaktance lépe zvládali nedirektivní přístupy, které minimalizují explicitní požadavky na změnu. Navzdory k velkému potenciálu práce s reaktancí ve skupině je empirická literatura týkající se této oblasti vzácná.

Reaktance může potenciálně narušovat zapojení pacientů do intenzivní skupinové psychoterapie. Na základě údajů z integrativního skupinového léčebného programu pro pacienty s osobnostní dysfunkcí byla tato studie vypracována s cílem zjistit souvislost mezi reaktancí jako osobnostní charakteristikou pacienta a aspekty zapojení do intenzivní skupinové léčby osobnostních dysfunkcí.

Metoda: Pacienti s osobnostní dysfunkcí (N = 138) vyplnili před léčbou hodnocení reaktance a symptomového distresu spolu s měřením skupinového procesu v rané fázi léčby. Neparametrické testy byly použity ke zkoumání účasti pacientů na skupině, předčasnému ukončení a pacientovu vnímání skupinové terapie. Byly také provedeny mediační analýzy ke zkoumání reaktance jako potenciálního mechanismu ve vztahu mezi osobnostní dysfunkcí a vnímáním skupinového klimatu.

Výsledky: Reaktance byla spojena se sníženou docházkou a s předčasným ukončením z podnětu pacientů i z administrativního rozhodnutí. Mezi pacienty, kteří poskytli hodnocení skupinového procesu (n = 117), sloužila jako významný mediátor vztahu mezi osobnostní dysfunkcí a vnímáním vyhýbavého i konfliktního skupinového klimatu.

Závěr: Reaktance je potenciální překážkou dokončení léčby a přispívá k negativnímu vnímání klimatu skupinové terapie pacienty. Pacienti s vyšší reaktancí měli tendenci vnímat skupinovou zkušenost tak, že přináší větší míru napětí a vyhýbání se. Jejich hypersenzitivita vůči potenciální ztrátě autonomie je vede k tomu vnímat terapeutův vliv, požadavky programu a kopacienty jako zásah do jejich soukromí a vnímání sebe sama. Jejich reaktance může limitovat to, jak moc dokážou být v roli pacienta. To, že se ve skupině projevují více vyhýbavě může reflektovat obavy vidět ostatní pacienty jako extrémně souhlasné a submisivní. Pro některé pacienty může být toto vnímání ovlivněno defenzivní projekcí jejich vlastní ztráty možnosti jednat, jak oni chtějí. Ačkoli narušení identity a mezilidských vztahů jsou základními rysy těžké osobnostní dysfunkce, zdá se, že reaktivita propůjčuje další zranitelnost vůči maladaptivním a nepružným reakcím na vnímané ohrožení sebe sama. Mentalizace - schopnost reflektovat a chápat duševní stavy - může být snížena, když se jedinci s reaktivními sklony cítí ohroženi. Může se to projevovat i tak, že reaktantní pacienti nejsou schopni

přijmout potenciálně přínosný feedback člena skupiny, protože i to může narušit jejich autonomii. Aby se to nestávalo, mohou být tito pacienti instantně odmítaví a devalvovat tyto pokusy ostatních.

Reaktance může představovat důležitý léčebný faktor sama o sobě. Dalo by se spekulovat o tom, že reaktantní pacienti přináší svojí senzitivitu a reaktivitu do terapie proto, aby našli více adaptivní způsob jak se vypořádat s problémy dotýkajícími se interpersonálního vlivu a reaktivity. Kromě toho, že může odrážet inhibovanou mentalizaci, může reaktivita představovat patologickou identifikaci s přecitlivělým nebo nepříjemným rodičem, čímž omezuje pacientovu svobodu užívat si vzájemné a vzájemně se ovlivňující integrace. Alternativně mohou reaktivní tendence vzejít z traumatické interakce s intruzivním pečovatelem, který opakovaně narušoval pacientův pocit svobody. Z této perspektivy reaktance může představovat motivační snahy, které jsou brzděny vnitřními reprezentacemi nebo schémata, jež předpovídají zaměřené reakce od druhých. Pro volbu vhodných terapeutických postupů je potřeba porozumět těmto skrytým mechanismům.

Tato zjištění naznačují potřebu věnovat klinickou pozornost reaktanci pacientů již v rané fázi procesu hodnocení a přípravy na léčbu. Obecná doporučení směřují k tomu na počátku identifikovat reaktantního pacienta a pečlivě pro něj vybírat méně direktivní metody. Pokud víme, že ve skupině máme reaktantního pacienta, doporučuje se na začátku o pocitu ohrožení vlastní autonomie hovořit, legitimizovat ho a vyzvat pacienty, aby se nebáli tyto pocity sdílet. Pomáhají také věty typu "někdy se může zdát, že je hodně tlačeno na to vidět věci určitým způsobem, ale o tom to tady není" nebo "skupina vás k ničemu nutit nechce, takže pokud se cítíte tlačeni nebo naopak odtrženi, prosím, přijďte s tím a popovídáme si o tom". Z našeho vyjádření vůči reaktantnímu pacientovi by měla být patrná možnost volby.

Překlad a výtah zpracovala: Nikol Dufková